

Fundats for den af Anna Trolle, sal. Erich Bildes till Kiersgaard i 1712 oprettede Skole i Brenderop By.

Ved *Erh. Qvistgaard.*

Oplysningen i Reformations Aarhundredet var meget ringe, særlig blandt Bønder, idet deres eneste Lærdomskilde var Præsternes og særlig Degnenes ofte mangelfulde Katekisationer, hvorfor saa godt som ingen af dem kunde hverken læse eller skrive, — noget anderledes var det i Byerne, der næsten alle havde latinske Skoler, selvom Sproget der mest var Latin og Undervisningen oftest et aandløst Terperi, læse og skrive lærte de dog — mens det saaledes stod daarlig til med Oplysningen som Helhed i det Aarhundrede, saa vaagnede med det 17. Aarh., samtidig med at Bogtrykkerkunsten mere og mere trængte igenem, mere og mere Trangen til større Oplysning særlig til at læse og skrive.

Denne Trang vakttes, som rimeligt var, særlig af Præsterne, til dels ogsaa Degnene og de Adelige, og derfor rejste der sig efterhaanden paa deres Initiativ adskillige Skoler Landet over, og der ansattes Skolemestre. Desværre holdtes denne Trang og Lysten til Oplysning ofte nede af al den Nød og Fattigdom, som de talrige Krige bragte over Landet.

En af de første Skoler paa Landet, vi saaledes hører om, var den som Mag. Rasm. Svendsen, Sognepræst i Faxe, oprettede i 1633, og hvortil han i 1645 skrev en Fundats sammen med Biskop Borneman. Han byggede ogsaa paa egen Bekostning et Skolehus og skænkede desuden 100 Rdl. til Lærerens Løn, hvortil ogsaa andre gav Midler. Skønt der nu er gaaet næsten 300 Aar siden, staar disse hans Penge endnu som et Legat til Fordel for Læreren i Faxe.

Den Skole, hvis Fundats her fremdrages, og som først oprettedes i 1712 af en adelig Dame, fik, som det her kan ses, ogsaa Midler, 400 Rdl. til Lærerens Løn.

Tiderne ere nu blevet anderledes, og der skrives næppe flere Skolefundatser, derfor kan det sikkert have sin Interesse for Nutids-Mennesker at lære en saadan at kende.

„Jeg Anna Trolle, sal. Erich Bildes til Kiersgaard, kiender og gjør hermed vitterligt, at Jeg fornemmelig til Guds Ære og Ungdommens Saligheds Kundskabs Undervisning haver ladet opbygge en Schole her udi Brenderop By liggende ved Gaden ved Siden af Laurs Laursens Tofte, till hvilken Jeg een Scholemester forordnet og antaget haver for alle Sognefolkenes Børn i Sognet som samme Schole maa og kand søge forat lære at kiende Gud ved Læsen og Skriffen, hvilcken Schole Jeg saaledis till en hellig Brug har ladet oprette og derfor till Scholemesterens Ophold og Scholens Vedligeholdelse hafver Jeg fra mig og mine Arfvinger schienket og hengivet, saasom Jeg og hermed schienker, gifver og forunder een Capital af Fiire Hundrede Rigsdaler Croner, hvilke 400 Rdl. bemeldte Schole stedtze og altid schall være berettiget, og till dets vissere Pant og Forsikring saa skal samme Capital blifve bestaaende udi min Hovedgaard, Kiersgaards Biugning og Grund som mine Arfvinger og Efterkommere till Kiersgaard skall derudi lade forblifve, enten at Gaarden blifver soldt eller icke, thi skulle Kiersgaard som Jeg dog icke vil formode, nogentid til Fremmede blifve soldt saa skall dog mine Arfvinger icke have Magt till at selge Gaard og Godts paa anden Maade end at bemeldte Schole urørt forblifver saa og at Capitalen hos dem dog i Gaarden som for er meldt til Forsikring paa Rendte aarlig Fem Rigsdaler af hvert Hundrede blifver bestaaende, hvilken Rendte som er Tiufve Rigsdaler hver Aar til hver Michelsdag skall lefveris dend i samme Schole boende Scholemester imod hans rigtig Qvittering, hvorimod Scholemesteren som nu er saavel som hans Efterkommere schall være plichtig at lære Kiersgaards tilliggende Bønders Børn forsvarlig at læse og skrifve, dog skall saadanne Bønder, hvis Børn hand lærer, om det er hele eller halfve Gaardmænd gifve hannem aarlig hver en Skieppe Biug for deris Børn hand saaledes informerer til nogen Hielp udi hans Husholdning og hver Husmand i lige Maade en Skieppe Haufre, mens de Børn som Forældrene kand være bortdøde fra eller og de som ere saa fattige og uformuende, at de intet har at betale med, nyder fri Skolegang uden nogen Betaling og ellers hvad fremmede Bønder i Sognet deris Børn kand være angaaende da haver Scholemesteren dennem ligeledes at antage i Scholen till Lærdom og Undervisning for en billig Betaling og Scholeløn og paa det Scholen altid med en god og dygtig Scholemester kand vorde forsiunet og Scholens Bygning altid kand vedligeholdes, saa har mine Arfvinger og Efterkommere som eyer Kiersgaard derfor at indsætte en døchtig Schole-

mester og tilse at Scholens Biugning aarlig blifver forsvarlig vedligeholdt og hvis Scholemesteren der udi negligerer, da har mine Arfvinger eller Efterkommere til Kiersgaard at tage loulig Siun paa Scholens Brøstfældighed af uvillige Mænd og Brøstfældigheden lade reparere som Scholemesteren igien af hans aarlige Løn decourteres,¹⁾ saa fremt de iche self dertil vil være ansvarlig; og naar den antagne Scholemester enten ved Døden skulle afgaa eller og om hand sig iche i sit Embede forsvarlig forholder, og hand derofver maatte blifve afsat, da skal mine Arfvinger ved Kiersgaard eller deris Efterkommere en anden døchtig Scholemester i den frakommendes Sted antage og indsætte, at denne Schole Fundats som Jeg velmeent og fornemmelig til Guds Ære har indrettet af mig, mine Arfvinger og Efterkommere til Kiersgaard uryggeligt holdes skal, saa hafver Jeg den med min egen Haand underskrefven og mit Zignet hostryckt og till ydermere Stadfæstelse ladet heraf 4 eenslydende Fundatser forfatte. Den ene skal findis paa Kiersgaard, som mine Arfvinger eller Gaardens Eyere fra den ene til den anden skal svare til og vil Jeg formode og bede, de søger heller Scholen at forbedre end den noget at fratage. Den anden skal blifve i Stiftskisten imod Qvitering indleveret som Jeg til Hr. Biskoppen og hans Efterkommere deris Paatale, om noget imod Forhaabning iche af forskrevne blev holdet, vil have recommenderet. Den tredie skal efter min Død leveres den ældste af de Troller, som dermed skal hafve Tilsuun. Den fjerde til Prousten her i Herredet overleveret og begiæres til Prousteprotokollen indført til Efterretning for hans Efterkommere, som dermed haver god Opsigt og at gifve til Kiende paa tilbørlige Steder om noget kunde forefalde Scholen og denne velmente Fundats til Præjudice,²⁾ og som Jeg har stiftet denne Schole til gudelig Brug og fornemmelig til Guds Ære saa er Jeg desmere forsikret at enhver i sit Sted lader se deris Nidkierhed og Tilsuun Scholen til Gafn saa og at den gode Gud skal lade Forbandelse komme over alle de, som nogen Tid skulle være Aarsag til denne Scholes Undergang.

K i e r s g a a r d d. 22. Augusti Anno 1712

Salig Erich Bildes

Anna Trolle.

1) afkortes. 2) Skade.